

Irigykedjünk-e?

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 40. szám, 2017. október 6.

Az ÉS szeptember 22-én megjelent számában Sausic Attila *A monogámia dialektikája* (2017/38.) című, a szó pozitív értelmében olvasmányos, szellemes tanulmánya azt a gondolkört járja körül, hogy valójában létezik-e monogámia. Ennek megvitatásához javasolja a fogalom két tényezőjének egymással történő szembeállítását: az együttélés során tanúsított kitartást és a szexuális hűséget. A bonobóktól (a csimpánz rokonaitól) Engelsen és Marxon át eljut a Kung San törzsének egy fiatal leányához, akitől a következőket idézi: *„Egyetlen férfi mindig ugyanazt adja neked enni. De ha vannak szeretőid, az egyik húst hoz éjszaka, a másik pénzt, a harmadik nyakláncot.”* Ez prostitúció, ami nem tartozik a témához, de megszavazom: a Kung San törzs nő-egyedeinél az utódok felnevelése és védelme érdekében ez a gondolkodás érthető. A szerző hivatkozik Kappeler szociálbiológus véleményére, aki szerint a párkapcsolat fogalma nem arról szól, hogy ki kivel párosodik, és végképp nem arról, hogy ki kivel nemzi az utódokat. De akkor miről is szól?

Sausic szerint monogámia nincsen, van viszont *„sorozatos monogámia”*, más szóval a többé-kevésbé tartós párkapcsolatok egymásutánisága, és a fentiek alátámasztására Alfred Pauls pszichológus kijelentését idézi: *„A fejében senki sem hűséges.”* Ez igaz: a fantáziák kárpótolnak bennünket a frusztráló realitásért: ha a főnök kirúg az állásomból, szívesen eljátszadok csúnya fantáziákkal, de ez még nem jelenti, hogy azokat meg is valósítom.

A monogámia fogalmának elemzéséből – számomra sajnálatosan – hiányzik több motívum, elsőként az érzelmet említeném. Természetes, hogy a kapcsolatok fontos tényezője a szexualitás, de a legtökéletesebb szexuális élmény sem képes hosszú távon összetartani két embert, ha az érzelem egy szikrája sincs jelen – legalább az egyikben. Most jönne az a kérdés, hogy mit is nevezünk szexualitásnak, mi a szexualitás definíciója, sajnos kielégítő válasz mind a mai napig nem született meg. Gyakorló pszichológusként már javasoltam, hogy ne tekintsük a szexualitást egységes entitásnak, hanem definiáljuk azt annak funkciója szerint: mást jelent a szexualitás, ha örömszerzésre, és ismét mást, amikor utódnemzésre használjuk – nem is beszélve számos további funkciójáról, például a kommunikációról. Mert mire használja egy feleség a szexet, amikor hazatérve, mintegy futólag, elmondja férjének, hogy aznap délután a munkahelyén lefeküdt a főnökével? Aztán beszélgetésük során meg is magyarázza: férje, akit jó embernek és jó apának tart, már annyira nem törődik vele, oly mértékben elhanyagolja, hogy ezt látta utolsó lehetőségként arra, hogy felhívja a figyelmét: van egy felesége, „aki nőből van összerakva”.

Bár Sausic dialektikus elemzése elsősorban a biológia, tehát az utódnemzés felől közelíti a kérdést, nekem a pszichés tényezők ugyanannyira fontosak. Egyértelmű, hogy a két motívumot (örömszerzés és/vagy utódnemzés) egymástól elválasztani hiba, hiszen a párkapcsolatok létrejöttében ritkán fordul elő, hogy a két szereplő úgy közelítsen egymáshoz, hogy az egyetlen, érzelmektől is mentesített cél a mindenáron való utódnemzés. Persze ilyen is előfordul, például a lombikbébiprogram egyik-másik esetében, de ez már egy másik esszé tárgya. Fordítottját is tapasztalhatjuk: nagy a szerelem, imádjuk egymást – de gyereket majd később csinálunk. Ha aztán a gyerek mégis megérkezik, világgrajvetele nemegyszer a kapcsolat végét jelenti. Gyakori, hogy a párkapcsolat férfi tagja – amikor átalakul apává – látványos féltékenységi jeleneteket produkál, mert nem gondolta, hogy az újszülött, akit végül is ő „hozott létre”, kitúrja őt korábbi privilegiált pozíciójából.

Végezetül: a bonobóknak – akár csak közeli rokonaiknak, a csimpánzoknak – vannak érzelmeik, sőt állítólag éntudatuk is van, mivel pedig képesek mindkettő kifejezésére, konfliktusaik feloldására nem mindig az agressziót, hanem a párzást használják. Továbbá férfiként ne irigyeljük sem az indigó-, sem a

zebrapintyek életét, mivel a Homo sapiens kapcsolati mintái mások: sajátosak, de főleg egyediek. Nem utolsósorban azért, mert a szexualitást – kapcsolaton belül vagy kívül –, túl az örömszerzésen, túl az utódnemzésen sok minden másra is használjuk. Sem a madarak, sem az emlősök nem használják kapcsolatukat presztízsszerzésre, például amikor egy idős, rozoga férfi gyönyörű fiatal szeretőjével él együtt, de létezik ennek a szereposztásnak fordítottja is: egykoron ragyogóan szép (és ne feledjük: okos) nő nála évtizeddel fiatalabb férfit választ párjául. Végül a Homo sapiens nem csak a felsorolt okok miatt lehet monogám vagy poligám, élhet poligíniában vagy egymást követő monogámiák láncolatában, egy azonban tény: minden kapcsolat egyedi, a legtöbbjét nem pusztán az utódnemzés és nem pusztán a szexuális élmény tartja össze. De bármelyik tényező hiánya ahhoz elegendő lehet, hogy a legharmonikusabb kapcsolatot is szétrombolja. Még az egyéjszakás kalandban sem egyedül a szexuális öröm megszerzése fontos, pedig ott valóban a testi élmény a vezető motívum, és nem annyira az utódok nemzése a cél. De hogy ezekben az egyéjszakás kalandokban milyen mértékű az örömszerzés jelentősége, majd annak átélése, azt inkább a nőktől, mintsem a férfiaktól kell megkérdezni.

(A szerző pszichológus)